

Bevaka rätt i dödsbo – information till ställföreträdare

Reviderad 2023-12-21

Stenungsunds kommun

ÖVERFÖRMYNDARENHETEN
LILLA EDET - ORUST - TJÖRN - STENUNGSUND

Innehållsförteckning

Ordlista.....	1
Inledning.....	3
Motstridiga intressen.....	3
Anmälan om behov av god man enligt FB 11 kap. 2 §.....	4
Ställföreträdarens kompetens – ta hjälp vid behov.....	4
Vad ingår i uppdraget?.....	4
Bouppteckning.....	4
Delgivning av testamente.....	5
Ensam dödsbodelägare.....	6
Bodelning.....	6
Förändring i förmögenhetsmassan mellan två makars dödsfall.....	6
Arvskifte och redogörelse för oskiftat dödsbo.....	7
Rättshandlingar i dödsboet.....	7
Boutredningsman.....	7
Testamentsexekutor.....	8
Ansökan om samtycke till egendomens fördelning.....	8
Redovisning av arvskiftet.....	9
Entledigande och arvode.....	9
Dödsboanmälan.....	9
Vem ärver vem?.....	9
Arvsordningen.....	11
Gåvor från den avlidne.....	12
Gåvor som förskott på arv.....	12
Gåvor som inte anses vara förskott på arv.....	13
När förskottet är större än arvslotten.....	13
Det förstärkta laglottsskyddet.....	13

Försäkringar	14
Fastigheter och verksamheter	15
Bodelning mellan makar vid dödsfall	15
Viktiga regler i samband med bodelning mellan makar	15
Så går bodelning mellan makar till	17
Begäran om jämkning vid bodelning	18
Regeln om fyra prisbasbelopp	18
Bodelning mellan sambor vid dödsfall	19
Viktiga regler i samband med bodelning mellan sambor	19
Så går bodelning mellan sambor till	21
Regeln om två prisbasbelopp	22
Bevaka bortavarandes rätt i dödsbo	222
Arvskungörelse	222
Anmälan om behov av god man enl. FB 11 kap 3 §	233
Uppdragets omfattning – sammanfattning av åtgärder för att bevaka bortavarandes rätt i dödsbo	233
När upphör uppdraget?	244
Sammanfattning bevaka rätt i dödsbo	25

Ordlista

Arvinge En person som enligt lag ärver den avlidne.

Arvskifte Ett avtal som reglerar vad arvingar och eventuella testamentstagare ska få efter den avlidne.

Arvslott Den andel av kvarlåtenskapen (egendomen) som en arvinge får efter den avlidne.

Bodelning En uppdelning av makars egendom när ett äktenskap upplöses genom dödsfall eller skilsmässa.

Bouppteckning En skriftlig sammanställning av den avlidnes och eventuell efterlevande makas/makes tillgångar och skulder.

Boutredningsman En person som tingsrätten har utsett för att ta hand om dödsboet när dödsbodelägarna inte kommer överens.

Bröstarvinge En persons barn, barnbarn, barnbarnsbarn, och så vidare.

Dödsbo När en person avlider övergår det som personen ägde, exempelvis hus och pengar, till ett dödsbo. Ett dödsbo upphör när arvskiftet är klart, det vill säga när den avlidnes eventuella tillgångar har delats upp mellan arvingarna.

Dödsboanmälan En förenklad form av bouppteckning som i vissa fall kan ersätta bouppteckningen.

Dödsbodelägare Den avlidnes arvingar; blir delägare i den avlidnes dödsbo. Dödsbodelägare är de personer som juridiskt är delägare i ett dödsbo genom den laga arvsordningen eller testamente. Laga arvingar som uteslutits genom testamente räknas som dödsbodelägare till dess testamentet godkänts eller vunnit laga kraft. Dödsbodelägare ska gemensamt fatta alla beslut som berör dödsboet.

Efterarvinge Person som ärver något först efter en efterlevande maka/make.

Enskild egendom Viss egendom kan göras enskild genom att det framgår i exempelvis testamente, gåvobrev eller äktenskapsförord att den ska vara enskild. Denna egendom kommer då inte att vara giftorättsgods, och ingår därför inte heller i en framtida bodelning.

FB Föräldrabalken (1949:381)

Förkovran Regeln om förkovran finns i 3 kap. 4 § ÄB. När boet ökat i värde mellan makarnas dödsfall och värdeförändringen, *förkovran*, kan tillskrivas den efterlevande maken. I ett sådant fall ska värdeökningen endast komma efterlevande makes arvingar till del.

Förmånstagare En person som har rätt att få försäkringsbelopp från den avlidnes livförsäkring.

Giftorätts gods Allt som makar äger, förutom det som har gjorts till enskild egendom.

Huvudman En person som har en ställföreträdare.

Kvarlåtenskap All egendom som har tillhört en avliden person.

Laga kraft När ett testamente eller arvskifte vunnit laga kraft, d.v.s. fått verkan genom att klanderfristen gått ut eller fastställts av domstol.

Laglott Halva arvslotten; bröstarvingar har alltid rätt att få ut sin laglott vid ett arvskifte.

Legala arvingar De arvingar som ärver enligt arvsklasserna om det inte finns testamente.

Legat En viss bestämd summa eller sak som tilldelas någon genom testamente. Legat går alltid före universellt arv.

Legatarie Den som genom ett testamente får en viss sak eller visst belopp (legat). En legatarie är inte dödsbodelägare.

Prisbasbelopp Ett värde som årligen fastställs av regeringen. Prisbasbeloppet speglar prisutvecklingen i samhället och används för en rad olika beräkningar: beskattning, pensions- och försäkringsförmåner samt medlems- och serviceavgifter. Du kan läsa mer om prisbasbelopp på www.scb.se.

Samboegendom Bostad och bohag som någon av samborna äger och som har införskaffats för gemensamt bruk.

Ställföreträdare En person som är god man eller förvaltare åt en huvudman.

Särkullbarn Barn som person har tillsammans med någon annan än den personen som hen är gift med.

Testamente Ett juridiskt dokument som en person skriver för att bestämma hur personens kvarlåtenskap ska delas upp efter dennes död.

Testamentstagare Person som ärver den avlidne genom testamente; kan vara antingen universell testamentstagare eller legatarie.

Universell testamentstagare En testator kan i sitt testamente bestämma att en testamentstagare ska få hela kvarlåtenskapen (den avlidnas egendom), en viss andel av kvarlåtenskapen eller överskottet av kvarlåtenskapen. Testamentstagaren är då en universell testamentstagare. En universell testamentstagare är dödsbodelägare i den avlidnas dödsbo.

Testamentsexekutor en person som testator (den som skrivit ett testamente) utsett till att ta hand om förvaltning och avveckling av dödsbo och som ska se till att testators önskemål enligt testamentet uppfylls.

Testator Den som skrivit ett testamente.

Vederlag Vederlagsregeln, finns i 3 kap. 3 § ÄB, avser bestämmelserna för otillbörlig gåva för att gynna egen släktsida och har en tidsgräns på 5 år och räknas från gåvotillfället.

Inledning

Om huvudmannen/den omyndige blir delägare i ett dödsbo är det ställföreträdarens (god man, förvaltare, förmyndare) uppgift att bevaka dennes rätt i dödsbo, vid boutredning, liksom vid bodelning och arvskifte eller ingående av avtal om sammanlevnad i oskiftat dödsbo.

Uppdraget att bevaka en huvudmans rätt i ett dödsbo kan du ha antingen som ett enskilt uppdrag eller som en del i ditt allmänna uppdrag att som ställföreträdare bevaka rätt för en viss huvudman. Oavsett vilket är det viktigt att du är väl insatt i vad som gäller vid ett dödsfall så att du på bästa sätt kan göra din huvudmans röst hörd. Din uppgift är att företräda huvudmannen genom hela denna process. Det innebär att du ska se till att processen går rätt till, att fördelningen av arvet blir korrekt och att din huvudman i slutändan får det arv som denne har rätt till. När arvskiftet är klart och underskrivet av alla dödsbodelägare och av dig i egenskap av ställföreträdare, ska du ansöka om samtycke till egendomens fördelning hos överförmyndaren. I denna broschyr finner du information om vad du bör tänka på i ditt uppdrag.

Det är endast ställföreträdaren som är behörig att ansöka om samtycke till fördelningen av egendomen i dödsboet eller samtycken till andra åtgärder som kan bli aktuella i dödsboet. Överförmyndaren får inte automatiskt kännedom om att en huvudman blivit delägare i ett dödsbo. Därför måste ställföreträdaren så snart denne fått kännedom om att denna situation uppkommit, meddela överförmyndaren.

Fortsättningsvis kommer vi i broschyren oftast att använda oss av begreppet huvudman men det kan även avse begreppet omyndig.

! Informationen i denna broschyr ska inte ses som uttömmande kring vilka regler som gäller för att bevaka en huvudmans rätt i dödsbo. Broschyren är tänkt att fungera som ett stöd till ställföreträdare som har att bevaka huvudmannens rätt i dödsbo i sitt uppdrag.

Motstridiga intressen

Om du som ställföreträdare är delägare i samma dödsbo som din huvudman kan du inte företräda huvudmannen eftersom det då uppstår en jävssituation. Överförmyndaren måste i sådana fall tillsätta en annan ställföreträdare som bevakar huvudmannens rätt i dödsboet. Det är en god man enligt FB 11 kap. 2 § som måste förordnas att bevaka huvudmannens rätt i dödsboet. Det är överförmyndaren som fattar beslut att förordna god man enligt FB 11 kap. 2 §.

Anmälan om behov av god man enligt FB 11 kap. 2 §

Anmälan om behov av god man kan göras av t.ex. bouppteckningsbyrå eller advokatbyrå. Ansökan/ anmälan skickas till: Överförmyndarenheten, Stenungsunds kommun, 444 82 Stenungsund. Behovet av god man ska styrkas genom lämpliga handlingar. Det kan vara ett testamente, ett dödsfallsintyg med personbevis som visar släktrrelationerna eller andra handlingar.

Ställföreträdarens kompetens – ta hjälp vid behov

Förutom de allmänna kraven på god man i föräldrabalken är det fördelaktigt (men inte ett krav) att personen i fråga har sakkunskap som inriktar sig på boutredning och arvsrätt. Som ställföreträdare har du möjlighet att vid behov rådfråga en annan jurist än den som sköter dödsboet. Du kan dock inte lämna över ditt ansvar som god man till en annan sakkunnig. Vid stora eller komplicerade dödsbon kan god man behöva ta hjälp av familjerättsjurist för att få tillgång till den juridiska kompetens som kanske krävs i dessa fall.

Vad ingår i uppdraget?

Här hittar du information om uppdragets olika delar och vilka åtgärder du behöver vidta i ditt uppdrag som ställföreträdare.

Bouppteckning

En bouppteckning är en förteckning av den avlidnes och eventuell efterlevande makes tillgångar och skulder. Av bouppteckningen framgår vilka som har rätt till arv. I bouppteckningen ska det också framgå att en ställföreträdare har utsetts.

Bouppteckningen är grunden för bodelning och arvskifte. Som ställföreträdare för en huvudman som har del i ett dödsbo ska du verka för att en bouppteckning sker. Du som ställföreträdare förväntas inte upprätta bouppteckningen själv utan det mest lämpliga är att en opartisk och kunnig person på området, exempelvis en familjerättsjurist, upprättar den.

Som ställföreträdare ska du bli kallad till bouppteckningsförrättningen. Det är tillfället då bouppteckningen kontrolleras och undertecknas, vilket ska ske senast tre månader efter dödsfallet. På förrättningen har du möjlighet att få en skriftlig översikt över dödsboet, begära olika saker och ställa frågor, t.ex. om det har förekommit gåvor från den avlidne som kan påverka huvudmannens arv (läs mer om gåvor på sid. 12).

Det är viktigt att du tar del i denna process för att skapa dig en bild av situationen, så att du kan bevaka din huvudmans rätt på bästa sätt och se till att denne inte behandlas orättvist. När bouppteckningen har förrättats ska den inom en månad skickas till Skatteverket för registrering. Skatteverket meddelar överförmyndaren att en bouppteckning är registrerad i det fall någon av dödsbodelägarna är omyndig eller har förvaltare. I annat fall bör

ställföreträdaren skicka in en kopia av den registrerade bouppteckningen till överförmyndaren.

Delgivning av testamente

I vissa fall har den avlidne upprättat ett testamente. Detta ska uppvisas vid bouppteckningen. Om det finns ett testamente ska alla dödsbodelägare delges testamentet och dess innehåll. Du som ställföreträdare ska skriva under på att du har tagit del av testamentet för din huvudmans räkning. Som ställföreträdare kan du inte godkänna ett testamente för huvudmannens räkning.

Om testamentet innebär att huvudmannen inte får hela sin laglott, är du som ställföreträdare skyldig att kräva denna. Det ska du göra senast 6 månader efter det att du har tagit del av testamentet. En ställföreträdare får inte avstå från arv eller testamente för sin huvudmans räkning. Om du inte begär laglotten för huvudmannens räkning kan du bli skadeståndsskyldig eftersom huvudmannen i ett sådant fall går miste om sitt rättmätiga arv.

Om du anser att testamentet är ogiltigt ska du senast 6 månader efter det att du har tagit del av testamentet, väcka talan om testamentets eventuella ogiltighet hos tingsrätten. För att en klander talan ska bifallas och testamentet därmed förklaras ogiltigt, krävs att det föreligger en klandergrund. Det som räknas som klandergrund är att formkraven inte är uppfyllda, t.ex. att testamentet inte är undertecknat eller att det är felaktigt bevittnat, att testatorn inte har varit behörig att testamentera bort viss egendom eller att testamentet upprättas under påverkan av en psykisk störning eller under tvång. Det är den som klandrar ett testamente som måste bevisa på vilken grund det är ogiltigt.

!

- Om testamentet innebär att huvudmannen inte får hela sin laglott behöver du som ställföreträdare kräva denna. Det ska du göra senast 6 månader efter det att du har tagit del av testamentet.

Exempel: Delgivning av testamente

Anna är ogift och har tre barn. Enligt svensk lag ska barnen få en tredjedel vardera av Annas kvarlåtenskap. Anna har dock på grund av en långvarig konflikt med ett av barnen valt att skriva ett testamente. Av testamentet framgår att endast två av hennes tre barn ska ärva. Du som ställföreträdare företräder det barn som enligt testamentet inte ska få något arv.

I samband med bouppteckningen skickas testamentet ut för delgivning. Från det att du har skrivit under delgivningen har du sex månader på dig att meddela testamentstagaren (vanligtvis via den person som har hand om bouppteckningen) att du i egenskap av ställföreträdare för din huvudman kräver dennes laglott.

Anna hade 900 000 kronor i kvarlåtenskap och inga skulder. Om testamentet inte hade funnits hade alla tre barn fått sin arvslott, d.v.s. 300 000 kronor vardera. Laglotten är halva arvsloten, d.v.s. 150 000 kr, vilket är den del av kvarlåtenskapen som din huvudman enligt lag har rätt till. De 150 000 kronor av arvsloten, som din huvudman inte får del av på grund av testamentet, får de övriga två barnen dela på under förutsättning att inget annat framgår av testamentet.

Ensam dödsbodelägare

Är huvudmannen ensam dödsbodelägare ansvarar ställföreträdaren för att dödsboet avvecklas och något arvskifte i formell mening ska därför inte ske. Avveckling av dödsboet får ske först efter att samtliga dödsboets utgifter och skulder har betalats. Vidare ska avsättning göras på dödsboets konto avseende kommande utgifter, såsom upplupen inkomstskatt, reavinnskatt avseende sålda tillgångar, eventuellt fastighetsavgift med mera. Slutligt avslut kan således inte göras förrän året efter dödsfallsåret, då det finns ett beslut om slutlig skatt och ev. kvarskatt har betalats. Överförs dödsboets tillgångar till huvudmannen innan samtliga utgifter är betalda, är denne ansvarig för att dessa betalas.

Ställföreträdaren redovisar avvecklingen i direkt anslutning till att boet i huvudsak har avvecklats. Av den redovisning som skickas till överförmyndaren ska framgå vad som har skett med samtliga tillgångar i dödsboet. Kontoutdrag över dödsboets konton ska bifogas för tiden från dödsdagen och fram till det att medlen förts över till huvudmannen.

Vad gäller fastighet ska bevis om att huvudmannen är lagfaren ägare bifogas.

Bodelning

En bodelning innebär att det sker en delning av viss egendom innan man fördelar arvet efter den avlidne. Huvudregeln säger att viss egendom delas med hälften vardera mellan den avlidnes dödsbodelägare och efterlevande make eller sambo. Detta gäller oavsett vem som har stått som ägare till egendomen eller betalat för den när den köptes. Vid bodelningen ingår giftorättsgoods alternativt samboegendom, beroende på om den avlidne var gift eller sambo (läs mer om bodelning på sid. 15).

Förändring i förmögenhetsmassan mellan två makars dödsfall - vederlag och förkovran

Om det har skett en markant ökning eller minskning av förmögenhetsmassan mellan två makars dödsfall, framför allt om det är relativt kort tid mellan dödsfallen, då är det en signal att vara observant på skeendet.

Lagstiftaren har beaktat två situationer för att skydda arvingar på båda sidor för vissa situationer.

Den ena situationen berör vad som kallas *vederlag*. De så kallade vederlagsreglerna finns i 3 kap. 3 § ÄB och innebär att den efterlevande maken inte får ge bort gåvor till sina egna närstående som påverkar den först avlidnes efterarvingar negativt. För att vederlagsreglerna ska kunna åberopas krävs att gåvan ska ha givits inom de senaste fem åren och att gåvans storlek ska uppgå till minst 20 % av förmögenhetsmassan.

Den andra situationen kallas *förkovran* och är tvärtom en värdeökning i boet som inte ska komma den först avlidnes arvingar till del, då den är direkt riktad till den efterlevande maken

främst genom arv, gåva, testamente eller eget arbete. För att efterlevande makes arvingar ska få tillgodoräkna sig ökningen krävs att de kan styrka den omständighet som har föranlett värdeökningen och att boet i nominella tal har ökat i värde från första till den andra makens död.

Arvskifte och redogörelse för oskiftat dödsbo

Ett arvskifte är ett avtal som reglerar vad arvingar och eventuella testamentstagare ska få efter den avlidne. Arvskifte ska ske så snart som möjligt och en arvskifteshandling ska upprättas. Observera att arvskifte inte kan ske innan ett ev. testamente har vunnit laga kraft i det fall huvudmannen är legal arvinge i dödsboet.

Om arvskiftet inte har skett inom sex månader från bouppteckningsförrättningen ska ställföreträdaren skicka in en skriftlig redovisning till överförmyndaren som förklarar varför det inte har skett, en s.k. redogörelse för oskiftat dödsbo (blankett finns på överförmyndarens hemsida).

Ställföreträdaren ska ta emot förslag till arvskifte, gå igenom detta och därefter förhoppningsvis godkänna arvskiftet för att sedan lämna över det till överförmyndaren som ska lämna sitt samtycke. Kom ihåg att alla övriga dödsbodelägare ska ha godkänt arvskiftet innan det skickas till överförmyndaren.

Rättshandlingar i dödsboet

En ställföreträdare som vid dödsboförvaltningen för huvudmannens räkning deltar i en rättshandling, ska i den utsträckning som gäller vid förvaltning, enligt FB 13 kap. (förmyndare) eller 14 kap. (god man/förvaltare), inhämta överförmyndarens samtycke till åtgärden. Det innebär att om det finns en bostadsrätt eller fast egendom som ska försäljas, fordrar det överförmyndarens samtycke.

På överförmyndarens hemsida finns informationsmaterial som rör fastighetsförsäljning samt blankett för ansökan om samtycke till försäljning.

Observera att om huvudmannen själv undertecknar handlingarna i dödsboförvaltningen, vid arvskiftet eller själv träffar avtal, anses inte ställföreträdaren har deltagit. Då krävs heller inte överförmyndarens samtycke till åtgärder.

Boutredningsman

Om dödsbodelägarna inte kommer överens kan det bli aktuellt för en dödsbodelägare att ansöka om en boutredningsman hos tingsrätten. Om tingsrätten utser en boutredningsman blir dennes uppgift att förvalta dödsboet och företräda dödsboet i stället för dödsbodelägarna. Betalningen för boutredningsmannens arbete sker i första hand genom tillgångar som finns i dödsboet. Om sådana tillgångar saknas eller inte räcker till, ska den eller de som ansökte om boutredningsmannen stå för kostnaden eller mellanskillnaden. För dig som ställföreträdare är

det därför viktigt att försäkra dig om att det finns tillräckligt med tillgångar i boet för att täcka kostnaden för en boutredningsman.

Boutredningsmannen träder i dödsbodelägarnas ställe. Ställföreträdaren anses därför inte delta i dödsboförvaltningen, varpå något samtycke från överförmyndaren för olika förvaltningsåtgärder heller inte behövs. Boutredningsmannen ska dock inhämta dödsbodelägarnas mening i vissa fall, om det lämpligen kan ske, och delägarnas samtycke till överlåtelse av fast egendom eller tomträtt.

Om dödsbodelägarna inte kan enas och själva underteckna en skifteshandling kan boutredningsmannen upprätta ett s.k. tvångsskifte. Ett tvångsskifte kräver inte överförmyndarens samtycke. Skifteshandlingen ska dock ges in till överförmyndaren för kännedom.

Har boutredningsmannen lyckats få till ett s.k. sämjeskifte som samtliga delägare, inklusive ställföreträdaren, har undertecknat krävs överförmyndarens samtycke.

Boutredningsmannen är skyldig att före den 1 april varje år lämna en redovisning till överförmyndaren ifall någon av dödsbodelägarna är underårig eller har förvaltare.

Testamentsexekutor

En testamentsexekutor är en person som den avlidne har utsett i ett testamente och som får rätt att företa alla åtgärder som behövs för boets utredning. Observera att testamentet måste ha vunnit laga kraft, antingen genom att dödsbodelägarna har godkänt detsamma eller klandertiden löpt ut, innan testamentsexekutorn är behörig att utföra sitt uppdrag.

Testamentsexekutorns befogenheter bestäms av testamentet. Befogenheterna är likartade med boutredningsmannens men testamentsexekutorn behöver inte dödsbodelägarnas samtycke till överlåtelse av fast egendom. Överförmyndarens samtycke till förvaltningsåtgärder krävs inte. Arvskiftet upprättas av dödsbodelägarna själva och har ställföreträdaren deltagit krävs överförmyndarens samtycke som ovan.

Ansökan om samtycke till egendomens fördelning

När arvskifte har förrättats ska ställföreträdaren inhämta överförmyndarens samtycke till egendomens fördelning. Följande ska skickas in till överförmyndaren:

- *Ansökan om samtycke till egendomsfördelning* avseende huvudmannen (blankett finns på överförmyndarens hemsida). Det är endast ställföreträdaren som är behörig att ansöka om överförmyndarens samtycke.
- *Arvskiftes- och bodelningshandling* (om sådan är aktuell) i original samt en bestyrkt kopia. Skifteshandlingen ska vara undertecknad av samtliga dödsbodelägare samt av ställföreträdaren för huvudmannens räkning innan den inges. Observera att om ett omyndigt barn har två förmyndare ska båda underteckna handlingen.
- *Testamente*, om sådant finns, med lagakraftbevis utfärdat av tingsrätten,

- *Redovisningsräkning/kontantredovisning* avseende samtliga dödsboets bankkonton och kontoutdrag över kontona för tiden från dödsdagen fram till skiftesdagen ska bifogas.
- *Värderingsutlåtande* för fastighet, tomträtt, bostadsrätt eller mer värdefullt lösöre i det fall någon av dödsbodelägarna genom arvsförfarandet ska erhålla sådan egendom. Det åligger ställföreträdaren att se till att tillgångarna i dödsboet tas upp till marknadsvärde och att huvudmannens arvslott/laglott är korrekt uträknad.

Redovisning av arvsförfarandet

När överförmyndaren har samtyckt till egendomsfördelningen och arvsförfarandet har vunnit laga kraft, har dödsboet upphört. Så snart arvsförfarandet är verkställt genom att huvudmannen har fått arvet insatt på ett överförmyndarspärtrat bankkonto, eller att lagfarten har beviljats om arvet avsåg en fastighet, ska du som ställföreträdare redovisa detta till överförmyndaren.

I det fall huvudmannen är omyndig och arvet överstiger ett prisbasbelopp ska det sättas in på ett överförmyndarspärtrat konto.

Entledigande och arvode

Om en tillfällig god man enligt FB 11 kap. 2 § har förordnats, kan godmanskapet efter att redovisning av arvsförfarandet har skett, upphöra. Ställföreträdaren ska begära sitt entledigande hos överförmyndaren och lämna in en eventuell begäran om arvode.

Dödsboanmälan

Dödsboanmälan är en förenklad form av bouppteckning som i vissa fall kan ersätta bouppteckningen. En dödsboanmälan kan bli aktuell om det framkommer att den avlidnes tillgångar endast kommer att täcka begravningskostnaden och andra utgifter i samband med dödsfallet.

En dödsboanmälan ska göras till socialnämnden i den avlidnes hemkommun och behöver göras inom två månader från dödsdagen. Det är den avlidnes dödsbodelägare som ansvarar för att en dödsboanmälan görs, men om du som ställföreträdare företräder en av dödsbodelägarna kan du behöva verka för att detta sker.

Om tillgångarna i dödsboet inte heller räcker till begravningskostnaden finns det möjlighet att ansöka om ekonomiskt bistånd från den avlidnes hemkommun. En sådan ansökan är möjlig både vid en dödsboanmälan och en bouppteckning.

Vem ärver vem?

När den avlidne saknar testamente är det arvsordningen som avgör vilka släktingar som får arva och i vilken ordning det sker. Ordningen avgörs av vilken arvsklass som släktingarna tillhör. En arvsklass måste vara uttömd innan arvingar i nästa arvsklass kan arva. Det innebär

att först ärver personer i den första arvsklassen, d.v.s. den avlidnes barn, barnbarn, barnbarnsbarn och så vidare.

Om det inte finns några arvingar i den första arvsklassen blir det personer som tillhör den andra arvsklassen som ärver, d.v.s. den avlidnes föräldrar i första hand och den avlidnes syskon, halvsyskon och deras bröstarvingar i andra hand.

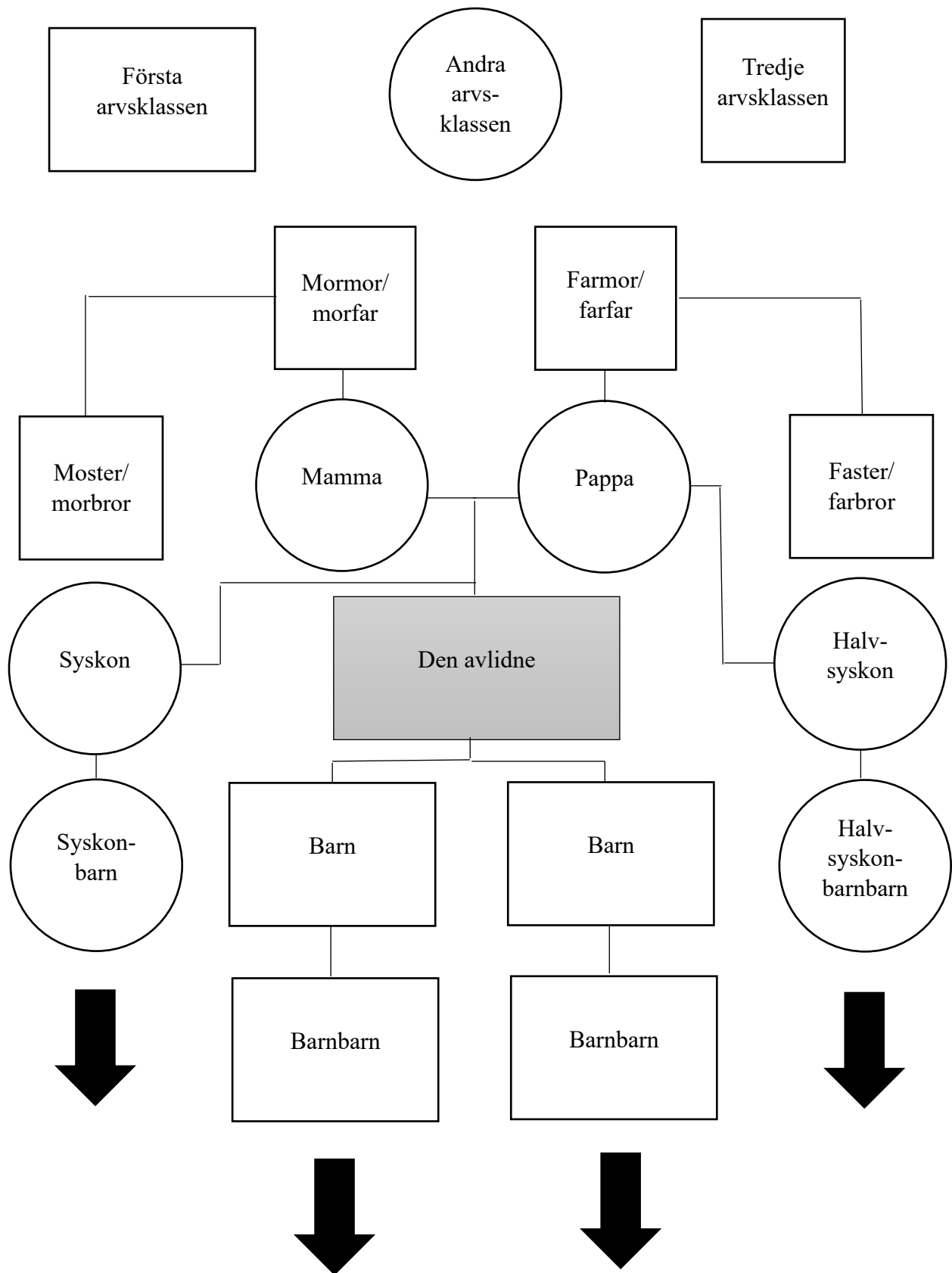
När det inte heller finns några arvingar i den andra arvsklassen blir det personer i den tredje arvsklassen som ärver, d.v.s. den avlidnes mor- och farföräldrar i första hand och den avlidnes mostrar, morbröder, fastrar och farbröder i andra hand. Deras barn, alltså den avlidnes kusiner, har inte rätt att ärva enligt arvsordningen.

När den avlidne helt saknar legala arvingar tillfaller arvet Allmänna arvsfonden.

!

- På nästa sida hittar du en figur som visar hur arvsordningen fungerar när den avlidne saknar testamente.

Arvsordningen

Gåvor från den avlidne

Här hittar du information om vilka gåvor som kan anses vara förskott på arv, vad som händer när förskottet är större än laglotten, vad det förstärkta laglottsskyddet innebär och vad som gäller för försäkringar, fastigheter och verksamheter som den avlidne lämnar efter sig.

Gåvor som förskott på arv

Huvudregeln är att gåvor från den avlidne till en bröstarvinge som gavs under den avlidnes livstid ska ses som ett förskott på arv. Detta innebär att bröstarvingen som har fått gåvan ska få en mindre del när det framtida arvet fördelas. Värdet på gåvan ska då läggas samman med den avlidnes övriga kvarlåtenskap innan det räknas ut hur stora arvslotter barnen ska få. Gåvans värde justeras inte med hänsyn till inflation i det här fallet, utan beräknas utifrån vad värdet var vid gåvotillfället.

För att en gåva inte ska ses som ett förskott på arv ska det finnas underlag som visar att så inte är fallet, t.ex. ett gåvobrev där det framgår att gåvan inte ska anses utgöra förskott på arv. Det är den som har mottagit gåvan som måste kunna visa att gåvan inte ska räknas som förskott på arv.

Om det inte går att veta vad den avlidne föräldern avsåg vid gåvotillfället ska gåvan ses som ett förskott på arv. Här utgår lagen från att föräldrar i allmänhet inte vill behandla sina barn olika. Man antar alltså att föräldern vill att barnen i slutänden ska få lika mycket under föräldrarnas livstid.

Om du som ställföreträdare företräder ett av flera barn ska du komma ihåg att på bouppteckningen fråga om någon har fått förskott på arv ifall detta inte framgår av informationen som du har fått del av.

Exempel: Gåvor som förskott på arv

Maria som är ogift avlider. Maria har två barn, Joakim och Linda. Maria har under sin livstid skänkt 50 000 kronor till Joakim. När Maria avlider är hennes kvarlåtenskap värd 200 000 kronor.

Värdet av kvarlåtenskapen ska alltså ökas med förskottet som Joakim har fått och blir då 250 000 kronor. Arvslotterna uppgår nu till 125 000 kronor vardera för Joakim och Linda. Linda får sin arvslott och Joakim får de 75 000 kronor som återstår. När arvet är fördelat har Joakim och Linda fått lika mycket var efter Maria.

Gåvor som inte anses vara förskott på arv

Vissa typer av gåvor ses inte som förskott på arv. När det rör sig om överföringar till ett barn som kan anses ingå i en förälders underhållsskyldighet räknas dessa inte som förskott på arv. Sedvanliga gåvor, t.ex. bekostande av utbildning eller julgåvor, anses normalt inte vara förskott på arv. Om de sedvanliga gåvorna däremot skulle vara orimligt stora i relation till föräldrarnas ekonomiska förutsättningar kan de ses som förskott på arv.

När det rör sig om andra gåvotagare än bröstarvingar, t.ex. ett syskonbarn, ses gåvan inte heller som ett förskott på arv. Detsamma gäller barnbarn i det fall barnbarnets förälder, d.v.s. gåvogivarens barn, lever vid gåvotillfället. Om gåvogivaren ändå vill att gåvan ska ses som ett förskott på arv kan ett gåvobrev upprättas vid gåvotillfället där detta framgår.

Exempel: Gåvor som inte anses vara förskott på arv

Om Joakim och Linda från det förra exemplet i stället var Marias syskonbarn skulle det alltså inte ha skett någon avräkning av den tidigare gåvan till Joakim. Om syskonbarnen Joakim och Linda var de enda arvingarna efter Maria hade de vid Marias bortgång i stället fått 100 000 kronor vardera

När förskottet är större än arvslott

Om en arvinge har fått ett förskott på arv som är större än arvingens arvslott behöver arvingen inte per automatik betala tillbaka det som fattas.

Exempel: När förskottet är större än arvslott

Eva som är ogift avlider. Eva har tre barn: Johan, Sara och Josefine. Johan har under sin livstid fått 100 000 kronor som förskott på arv från Eva. Evas kvarlåtenskap uppgår till 110 000 kronor. Värdet av kvarlåtenskapen ska ökas med förskottet som Johan har fått och blir då 210 000 kronor.

Arvslotterna uppgår nu till 70 000 kronor vardera (210 000 kronor / 3) för Johan, Sara och Josefine. Kvarlåtenskapen efter Eva på 110 000 kronor räcker alltså inte till för att betala ut Sara och Josefines arvslotter. Döttrarna får därför i detta fall endast 55 000 kronor vardera. Observera att döttrarna trots att de inte erhåller hela sin arvslott erhåller mer än laglott, vilket innebär att gåvan inte kan utgöra en laglotskränkning.

Det förstärkta laglottsskyddet

Om en förälder ger en gåva till en bröstarvinge som inte betraktas som förskott på arv kan det förstärkta laglottsskyddet bli aktuellt. Detta skydd hindrar att en förälder ger bort egendom i sådan omfattning att det inskränker laglott.

För att regeln ska bli aktuell behöver syftet med gåvan kunna jämföras med ett förordnande i ett testamente. Det innebär att gåvogivaren vid gåvotillfället ska ha tänkt på fördelningen inför sin bortgång, d.v.s. en gåva för dödsfalls skull. Ett exempel på en sådan situation är om gåvan ges när givaren tror att denne ska dö inom kort.

En bröstarvinge som hävdar att det har förekommit en gåva för dödsfalls skull, och som vill yrka på att det förstärkta laglottsskyddet ska tillämpas, kan väcka talan mot den som har fått gåvan. Om domstolen bedömer att det förstärkta laglottsskyddet ska tillämpas kommer gåvans värde vid tiden för dödsfallet att läggas till värdet på kvarlåtenskapen vid beräkningen av laglotterna.

En sådan talan kan även väckas av dig som ställföreträdare, vilket då kan få till följd att din huvudmans laglott blir större än vad den hade blivit om gåvan inte hade tagits med i beräkningen. Om du vill väcka talan om det förstärkta laglottsskyddet ska du göra det inom ett år från det att bouppteckningen har förrättats.

Exempel: Det förstärkta laglottsskyddet

Om Evas kvarlåtenskap i det förra exemplet i stället hade uppgått till 20 000 kronor skulle värdet av kvarlåtenskapen, efter att Johans förskott på 100 000 kronor lagts till värdet på kvarlåtenskapen, ha uppgått till 120 000 kronor. Anta att Eva gav gåvan till Johan när hon visste att hon bara hade några dagar kvar i livet. Arvslotterna uppgår då till 40 000 kronor vardera (120 000 kronor / 3) för Johan, Sara och Josefine.

Kvarlåtenskapen efter Eva räcker alltså inte till för att betala ut Sara och Josefines rättmätiga laglotter på 20 000 kronor vardera (hälften av deras respektive arvslotter på 40 000 kronor). I en sådan situation kan Johan bli skyldig att betala tillbaka det som fattas för att Sara och Josefine ska få ut sina laglotter (i detta fall 20 000 kronor vardera).

Försäkringar

I vissa fall när en person går bort finns det försäkringar som betalas ut till dennes efterlevande. Du som ställföreträdare bör fråga bodelningsförrättaren om det finns försäkringar efter den avlidne där någon annan än din huvudman är förmånstagare.

Utgångspunkten är att den avlidnes val av förmånstagare till försäkringen ska respekteras. Om försäkringsutbetalningen däremot skulle göra att resultatet blir oskäligt för den avlidnes make eller bröstarvinge, kan förordnandet i vissa fall jämkas. Detta kan leda till att försäkringsutbetalningen fördelas annorlunda.

För att bedöma om resultatet är oskäligt eller inte ska man framför allt beakta de ekonomiska förhållandena hos förmånstagaren respektive den efterlevande maken och bröstarvingarna. Det kan också bli aktuellt med jämkning om skälet till att den avlidne har angett vissa personer som förmånstagare är att undanhålla försäkringsutbetalningen från exempelvis en bröstarvinge. Jämkning sker i huvudsak när det inte finns någon annan nämnvärd kvarlåtenskap efter den avlidne.

Om du som ställföreträdare anser att det är oskäligt att din huvudman inte får ta del av försäkringsutbetalningen kan du väcka talan om jämkning. En sådan talan ska väckas senast ett år efter att bouppteckningen avslutades men som ställföreträdare bör du agera så skyndsamt som möjligt.

Exempel: Försäkringar efter den avlidne

Henrik har avlidit och du är ställföreträdare för Henriks barn Samuel. Du har nu till uppgift att bevaka Samuels rätt i dödsboet efter Henrik. Samuels två bröder, Martin och Viktor, är förmånstagare till Henriks livförsäkring och får försäkringsutbetalningar efter sin avlidne pappa. Henrik efterlämnar förutom sin livförsäkring endast ett bankkonto med 15 000 kr.

Du som bevakar Samuels rätt i dödsboet undersöker om det finns något skäl till att Samuel inte får någon försäkringsutbetalning. Martin och Viktor har båda goda ekonomiska förutsättningar medan Samuel lever på ekonomiskt bistånd.

Du misstänker att Henrik har velat utesluta att Samuel får några pengar när han dör. Eftersom Samuels ekonomiska förutsättningar dessutom är mycket sämre än hans bröders anser du att det är oskäligt att Samuel inte får ta del av försäkringsutbetalningen. Du som ställföreträdare begär då att försäkringsförordnandet ska jämkas.

Fastigheter och verksamheter

Vid bouppteckningsförrättningen bör du fråga om den avlidne ägde några fastigheter eller verksamheter. Om den avlidnes make sedan tidigare är avliden bör du dessutom alltid be om dennes bouppteckning för att se om den avlidne tidigare har ärvt en del i en fastighet eller liknande.

Om det framkommer att den avlidne tidigare har ärvt en del i en fastighet eller liknande, bör du fråga vad som har hänt med fastigheten. Kontrollera även om fastigheten har givits som en gåva till en annan dödsbodelägare eftersom det i så fall skulle kunna bli en fråga om förskott på arv.

Bodelning mellan makar vid dödsfall

Här hittar du information om vad som gäller vid bodelning mellan makar, hur du begär jämkning vid bodelning och vad regeln om fyra basbelopp innebär.

Viktiga regler i samband med bodelning mellan makar

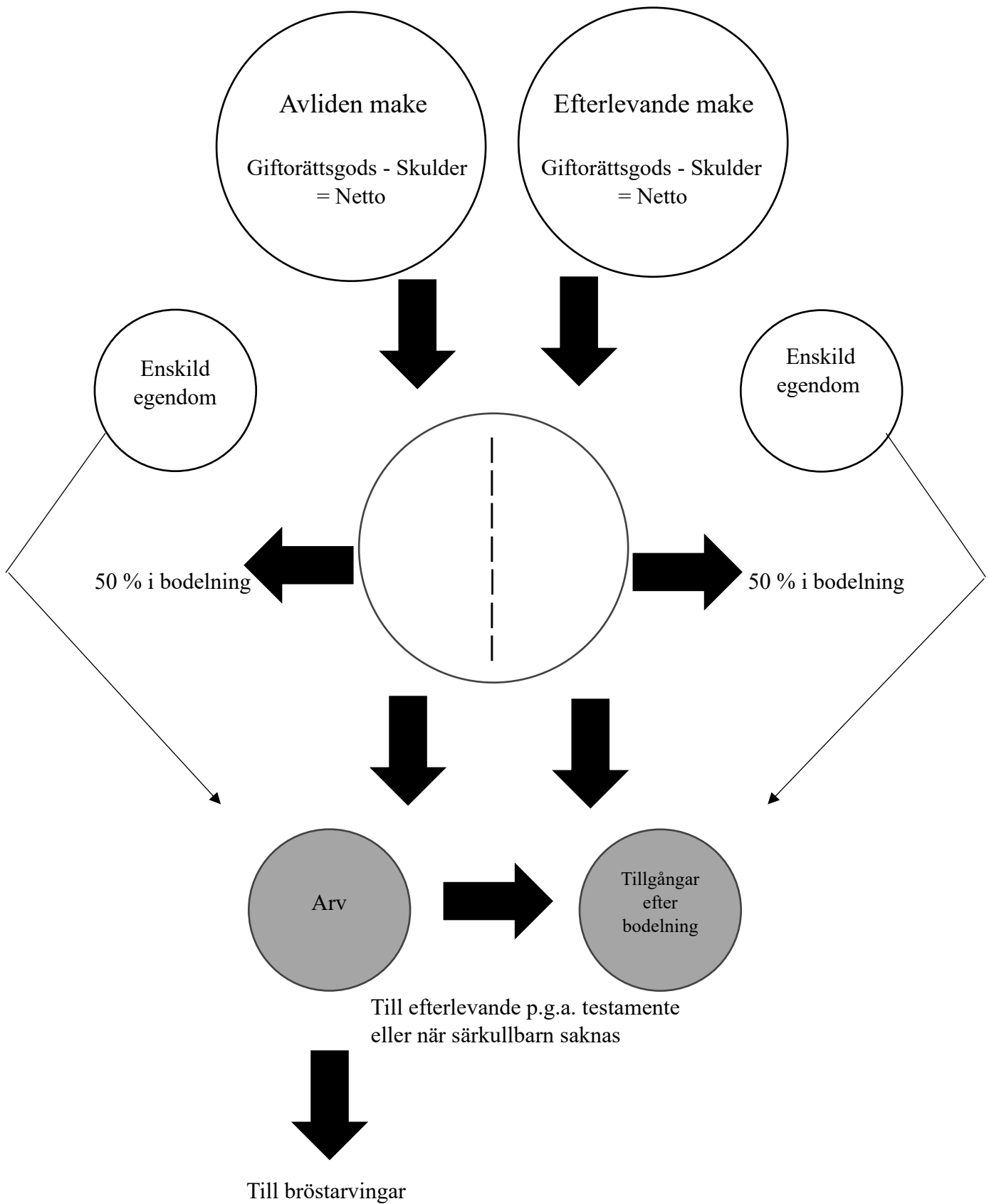
Om din huvudmans maka eller make avlider ska en bodelning göras. Därefter ska du bevaka din huvudmans rätt i dödsboet efter den avlidne. Om makarna endast har gemensamma barn eller inte har några barn alls, behövs ingen bodelning göras eftersom den efterlevande maken

ärver hela kvarlåtenskapen. De gemensamma barnen är efterarvingar och får sitt arv först när båda föräldrarna är avlidna.

Makar som har barn sedan tidigare, s.k. särkullbarn, ärver inte varandra utan arvet tillfaller då särkullbarnen efter att bodelning mellan makarna har skett. Detta kan dock förändras till viss del om den avlidne har upprättat ett testamente.

Det är viktigt att förstå skillnaden mellan giftorättsgods och enskild egendom för att förstå vad en bodelning vid dödsfall innebär. Huvudregeln är att giftorättsgodset, efter avdrag för eventuella skulder, fördelas lika mellan den efterlevande maken och den avlidnes dödsbodelägare. Den del som tillfaller den avlidnes dödsbodelägare och den avlidnes eventuella enskilda egendom är den egendom som man utgår från när arvet efter den avlidne ska fördelas.

Så går bodelning mellan makar till

Begäran om jämkning vid bodelning

En efterlevande make kan enligt reglerna i äktenskapsbalken 12 kap. 2 § begära att få behålla sitt giftorättsgods i den bodelning som sker innan arvet ska fördelas. Det innebär att den hälftendelning som gäller enligt huvudregeln inte längre gäller. En sådan jämkning kan exempelvis bli aktuell om den efterlevande maken har mer giftorättsgods än den avlidne och den avlidne har särkullbarn, om den avlidne har skulder eller om det finns ett testamente till förmån för någon annan än den efterlevande maken.

En begäran om jämkning kan även komma från dig som ställföreträdare och du måste i så fall framföra den senast i samband med bodelningen. Det är lämpligt att framföra begäran i samband med bouppteckningsförrättningen och samtidigt anteckna detta i bouppteckningen.

Exempel: Begäran om jämkning vid bodelning

Vera avlider och du är ställföreträdare för hennes efterlevande make Erik. Du har till uppgift att bevaka Eriks rätt i dödsboet efter Vera. Vera hade inte skrivit något testamente. Erik är betydligt mer förmögen än avlidna maken Vera. Erik har inga barn men Vera har tre barn från en tidigare relation.

Erik har 2 000 000 kronor och Vera har 200 000 kronor efter att avdrag för skulder har gjorts. Samtliga tillgångar är giftorättsgods. Huvudregeln när en person som är gift avlider är att giftorättsgodset, efter avdrag för eventuella skulder, läggs samman och delas på hälften mellan den efterlevande maken och den avlidnes dödsbodelägare. Den andel som vardera sida får kallas för bodelningsandel.

Om du som ställföreträdare inte påkallar jämkning vid bodelning kommer samtliga tillgångar att läggas samman vid bodelningen och delas på hälften innan arvet skiftas: $(2\,000\,000 \text{ kronor} + 200\,000 \text{ kronor}) / 2 = 1\,100\,000 \text{ kronor}$ till vardera sida. Det innebär att Erik får 1 100 000 kronor vid bodelningen och att Veras tre barn kommer att få dela på resterande 1 100 000 kronor.

Om du som ställföreträdare i stället påkallar jämkning vid bodelning enligt äktenskapsbalken 12 kap 2 § ser du till att Eriks bodelningsandel stannar på hans sida. Erik får alltså behålla sitt giftorättsgods om 2 000 000 kr och Vera får behålla sitt giftorättsgods om 200 000 kr. Det blir då ingen hälftendelning, vilket innebär att Veras barn får dela på 200 000 kronor i stället för 1 100 000 kronor.

Regeln om fyra prisbasbelopp

Om din huvudmans make avlider och efterlämnar särkullbarn som ärver hela kvarlåtenskapen, har din huvudman alltid rätt att få del av kvarlåtenskapen så att värdet på dennes egendom, inklusive det som din huvudman har fått vid bodelningen, uppgår till fyra prisbasbelopp. Detta gäller under förutsättning att det finns så pass mycket tillgångar i dödsboet att fördela.

Exempel: Regeln om fyra prisbasbelopp

Cecilia avlider och efterlämnar maken Vincent och särkullbarnet Laura. Du har till uppgift att bevaka Vincents rätt i dödsboet efter Cecilia. Efter bodelningen står det klart att Vincent får egendom till ett värde av 200 000 kr. Vincent har rätt att få egendom som uppgår till ett värde av fyra prisbasbelopp (det vill säga 229 200 kr år 2024). Som ställföreträdare kräver du därför att Vincent ska få ytterligare 29 200 kronor från Lauras arvslott.

Bodelning mellan sambor vid dödsfall

Här hittar du information om vad som gäller vid bodelning mellan sambor och vad regeln om två basbelopp innebär.

Viktiga regler i samband med bodelning mellan sambor

Till skillnad från makar så ärver inte sambor varandra enligt lag men om den avlidne har upprättat ett testamente kan detta förändras till viss del. En efterlevande sambo kan, oavsett om samborna har ett testamente eller inte, begära bodelning. En begäran om bodelning kan även komma från dig som ställföreträdare och måste ske senast när bouppteckningen förrättas.

En bodelning mellan sambor innebär att värdet på bostad och bohag som någon av samborna äger och som har införskaffats för gemensamt bruk, delas lika mellan samborna i en bodelning. Hälften tillfaller den avlidnes arvingar och den andra hälften tillfaller den efterlevande sambon.

I bodelningen ingår dock inte övrig egendom, t.ex. en sommarstuga eller pengar på banken. Om sommarstugan och pengarna ägdes av den avlidne är det den avlidnes arvingar som ärver egendomen och om de ägdes av den avlidnes sambo behåller sambon egendomen.

Exempel: Begäran om bodelning mellan sambor

Lena avlider och som ställföreträdare för hennes efterlevande sambo Hans är din uppgift att bevaka Hans rätt i dödsboet. Lena hade inte skrivit något testamente. Hans har inga barn men Lena har tre barn sedan tidigare relation. Lena och Hans bodde tillsammans i en villa som de köpte för många år sedan. I början av förhållandet flyttade Hans in hos Lena i hennes bostadsrätt.

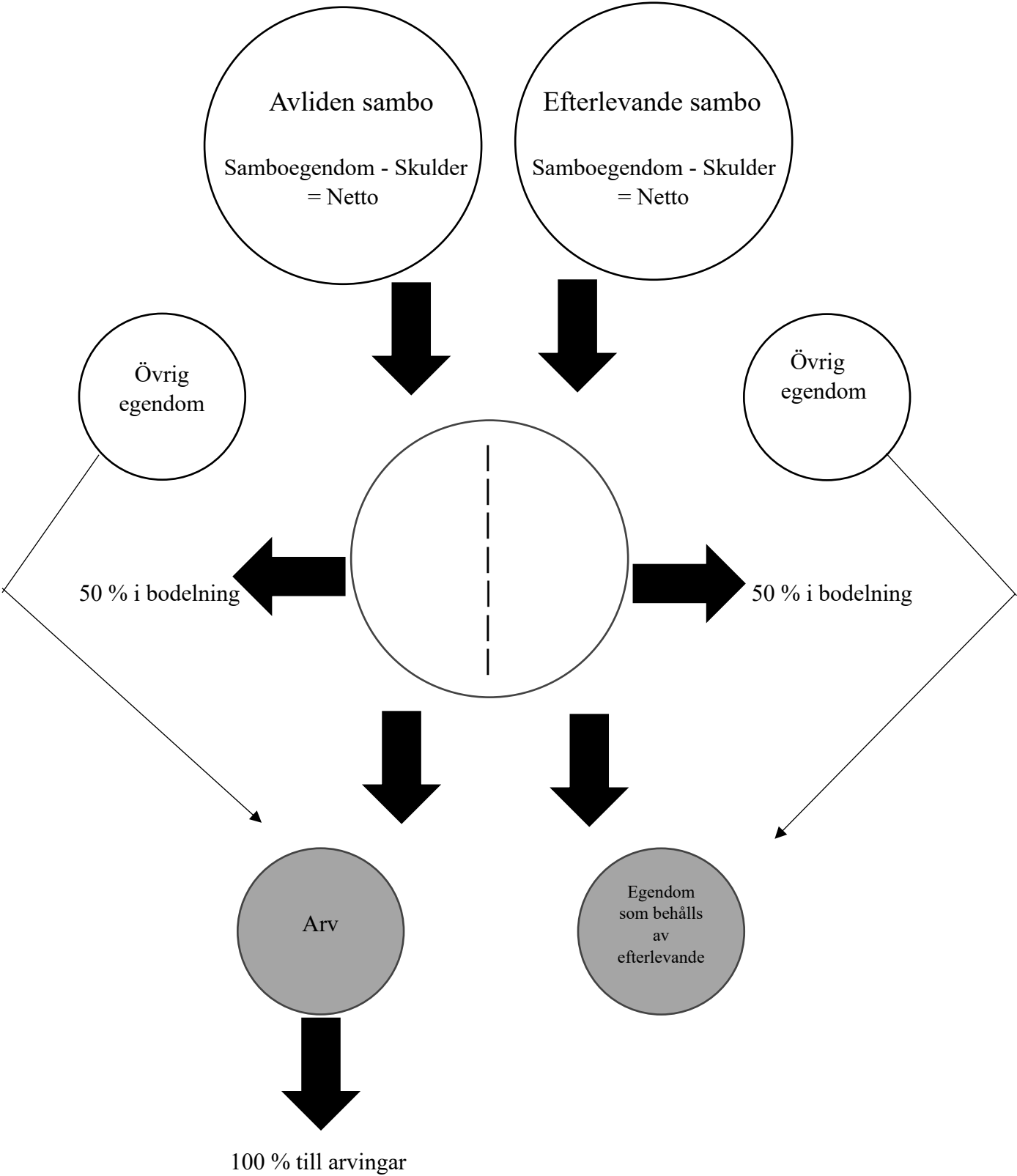
Efter två år i bostadsrätten bestämde de sig för att köpa en villa. Det var Lena som stod för kostnaden av villan med hjälp av pengarna från en lyckad försäljning av bostadsrätten. Lena står som köpare på villans köpekontrakt och är registrerad som ägare av villan i Lantmäteriets register. Villan är värd 3 000 000 kronor och det finns inga lån.

Om du som ställföreträdare inte begär bodelning enligt sambolagen blir Hans inte delägare i dödsboet. Det innebär att Hans inte får del av villans värde.

Om du som ställföreträdare däremot begär bodelning enligt sambolagen innebär det att samboegendomen (i detta fall värdet av villan som införskaffades för gemensamt bruk) delas lika mellan Lena och Hans i en bodelning. Hans får alltså 1 500 000 kronor i bodelningen eftersom du som ställföreträdare begärde bodelning.

I detta fall spelar det alltså inte någon roll att det endast var Lena som betalade för villan och stod registrerad som ägare. Anledningen till att bodelningen kunde ske var att villan införskaffades för gemensamt bruk.

Så går bodelning mellan sambor till

Regeln om två prisbasbelopp

Om din huvudmans sambo avlider har din huvudman rätt att vid fördelningen av samboegendomen, efter avdrag för skulder, få ut egendom till ett sammanlagt värde av två prisbasbelopp. Detta gäller under förutsättning att det finns så pass mycket tillgångar i dödsboet att fördela.

Exempel: Regeln om två basbelopp

Lina avlider och efterlämnar sambon Sanna och särkullbarnet Sebastian. Du har till uppgift att bevaka Sannas rätt i dödsboet efter Lina. Som ställföreträdare begär du bodelning enligt sambolagen för Sannas räkning. Sanna får efter bodelningen ut egendom till ett värde av 100 000 kr. Sanna har rätt att få egendom som uppgår till ett värde av två prisbasbelopp (det vill säga 114 600 kr år 2024). Som ställföreträdare kräver du därför att Sanna ska få ytterligare 14 600 kronor från Sebastians arvslott.

Bevaka bortavarandes rätt i dödsbo

Om den avlidne efterlämnar arvingar som befinner sig på okänd ort, eller om det är osäkert i fall det finns några arvingar, behöver en god man tillsättas för att bevaka bortavarandes rätt vid bouppteckning, bodelning och arvskifte (god man enligt föräldrabalken 11 kap 3 §). Ditt arvode som god man bekostas i detta fall av den bortavarandes arvslott.

Som god man för en bortavarande arvinge ska du, förutom att bevaka dennes rätt i dödsboet, även kontrollera att en arvskungörelse sker (se förklaring nedan). Dessutom fortsätter ditt uppdrag även efter att arvskiftet är avslutat: du ansvarar för att förvalta arvet till dess att arvingen ger sig till känna, tillgångarna tar slut eller arvet preskriberas (se preskriptionstider på nästa sida).

Under hela uppdraget ska du varje år redovisa tillgångarna till överförmyndaren. När uppdraget har avslutats på grund av någon av anledningarna ovan ska du begära dig entledigad.

Arvskungörelse

Om det vid bouppteckningsförrättningen framkommer osäkerheter kring ifall det finns någon okänd arvinge, eller att det finns en till namnet känd arvinge men det saknas information om var hen befinner sig, ska detta anmälas till Skatteverket.

Skatteverket kungör då i Post- och Inrikes Tidningar att ett arv har tillfallit den bortavarande med en uppmaning att göra sin rätt till arvet gällande inom fem år från det att kungörelsen infördes i tidningen.

Om inte denna arvskungörelse sker, kan arvingen göra sin rätt gällande inom tio år från dödsfallet. Som ställföreträdare till bortavarande arvinge bör du därför kontrollera om en kungörelse har gjorts, och om så inte är fallet, se till att det sker genom att kontakta Skatteverket.

Om arvingen inte har gett sig till känna inom fem år från arvskungörelsen, eller tio år från dödsfallet när kungörelse inte har skett, preskriberas arvet och den bortavarande förlorar sin rätt till arvet. Den bortavarandes arv fördelas då till övriga dödsbodelägare utifrån deras lotter i boet.

Din huvudsakliga uppgift som ställföreträdare är inte att söka efter den bortavarande. I de fall där den bortavarande arvingen är ensam arvinge kan det dock vara befogat att du mer aktivt söker efter den bortavarande. Detta kräver dock att tillgångarna i dödsboet är tillräckligt stora för en sådan insats.

Anmälan om behov av god man enl. FB 11 kap 3 §

Anmälan om behov av god man får göras av den som har ett dödsbo i sin vård. Överförmyndaren förordnar en god man när behovet blivit känt utan någon ytterligare prövning.

Uppdragets omfattning – sammanfattning av åtgärder för att bevaka bortavarandes rätt i dödsbo

- God man ska kallas till bouppteckningsförrättningen (läs vidare vid rubriken Bouppteckning) och närvara vid den om möjligt / i normala fall.
- När bouppteckningen har registrerats hos Skatteverket ska god man skicka en kopia av bouppteckningen till överförmyndaren.
- Om det vid bouppteckningsförrättningen framkommer osäkerheter kring ifall det finns någon okänd arvinge, eller att det finns en till namnet känd arvinge men det saknas information om var hen befinner sig, ska detta anmälas till Skatteverket. Skatteverket kungör då i Post- och Inrikes Tidningar att ett arv har tillfallit den bortavarande med en uppmaning att göra sin rätt till arvet gällande inom fem år från det att kungörelsen infördes i tidningen. Kopia av beslut om arvskungörelse ska sändas till överförmyndaren.
- God man ska verka för att ett arvskifte kommer till stånd.
- Har boet inte skiftats inom sex månader från att bouppteckningen förrättades ska god man redogöra till överförmyndaren om anledningen till att boet inte skiftats eller avtal om sammanlevnad i oskiftat bo inte träffats. Redogörelse för oskiftat dödsbo lämnas på blankett som finns på hemsidan. Den lämnas var sjätte månad fram till dess att dödsboet har skiftats.
- Det är inte gode mannens uppgift att söka efter den bortavarande. (I de fall den bortavarande arvingen är ensam arvinge kan man dock tänka sig att god man aktivt söker efter den bortavarande. Det kräver dock att tillgångarna är tillräckligt stora för en sådan utgift.)
- Arvskifte. Om det finns flera dödsbodelägarna ska arvskifte upprättas. När arvskiftet upprättas ska god man underteckna arvskifteshandlingen för den bortavarande /den okände arvingens räkning.
- Ansökan om samtycke till egendomens fördelning. Arvskiftet i original lämnas till överförmyndaren tillsammans med en ansökan om överförmyndarens samtycke till egendomens fördelning (blankett för ansökan om samtycke till egendomens fördelning finns på hemsidan. Information finns på blanketten vilka underlag som ska bifogas ansökan.)

- Efter att överförmyndaren lämnat sitt samtycke till arvskiftet ska den bortavarande/de okända arvingarnas lott föras över till ett konto i bortavarandes / okända arvingars namn. Kontot ska vara försett med överförmyndarspär.
- God man ska därefter förvalta den egendom som tillkommit den bortavarande på grund av arv.
- Om det finns egendom att förvalta ska en årsräkning lämnas före den 1 mars varje år tills det inte finns någon egendom kvar att förvalta eller att tills att den rätt som bevakas är preskriberad.
- I samband med att årsräkning eller sluträkning lämnas kan gode mannen lämna in begäran om arvode. (Redogörelseblankett för god man FB 11 kap. 3 § finns på hemsidan.)
- Som god man har man rätt till ett skäligt arvode för uppdraget som god man. Det är överförmyndaren som beslutar om arvodets storlek. Arvode, skatt och arbetsgivaravgifter ska betalas med bortavarandes/ okända arvingars medel om det finns, annars betalas arvodet av kommunen.

När upphör uppdraget?

Uppdraget att bevaka bortavarandes rätt i dödsboet upphör om:

- Arvingen ger sig känna. God man anmäler till överförmyndaren.
- När den egendom som förvaltas har förbrukats (i regel av den gode mannens arvode). Gode mannen ska då meddela överförmyndaren att medel att förvalta saknas.
- Efter 5 år från dagen för arvskungörelsen.
- Efter 10 år från dödsfallet när allmän arvsrättspreskription trätt in.

När uppdraget har avslutats på grund av någon av anledningarna ovan ska god man begära sig entledigad och ge in redogörelse och ev. arvodesbegäran.

Sammanfattning bevaka rätt i dödsbo

- Bevaka att bouppteckning upprättas och lämnas till Skatteverket inom fyra månader från dödsfallet. Om du är god man ska du begära att en kopia av den registrerade bouppteckningen skickas till oss.
- Närvara vid bouppteckningen (i normala fall).
- Se till att dödsboets tillgångar förvaltas på ett godtagbart sätt.
- Begär bodelning enligt sambolagen senast vid bouppteckningen, om din huvudman är efterlevande sambo och själv inte kan.
- Ta till vara huvudmannens eller barnets rätt till laglott eller avräkning ifall gåva eller förskott har förekommit före dödsfallet.
- Godkänn **aldrig** ett testamente. Du ska dock skriva under att du har tagit del av testamentet. Om inte du eller någon annan väcker klandertalan i tingsrätten blir testamentet giltigt sex månader efter delgivningen.
- Begär jämkning av testamente som inkräktar på huvudmannens eller barnets rätt till laglott hos testamentstagaren eller genom att väcka talan hos tingsrätten. Båda måste vara gjorda inom sex månader.
- Klandra ett formellt ogiltigt testamente hos tingsrätten, t.ex. när testamentet inte är underskrivet eller är felaktigt bevittnat.
- Avstå **aldrig** från arv. Ett undantag finns ifall överförmyndarnämnden ger samtycke till avstående som gäller särkullbarn.
- Begär samtycke av överförmyndarnämnden inför försäljning av fastighet eller bostadsrätt före skifte.
- Begäran om jämkning vid bodelning enligt 12 kap 2 § Äktenskapsbalken (den efterlevande maken/makan behåller sin egendom.) Behöver inte göra yrkandet vid bouppteckningen men ska göras innan bodelningen.
- Väcka talan om förstärkt laglottsskydd. Sådan talan väcks senast inom ett år från att bouppteckningen förrättades.
- Väcka talan om jämkning av försäkringsförordnandet. Sådan talan väcks senast inom ett år från att bouppteckningen förrättades.
- Begär samtycke av överförmyndarnämnden vid ett eventuellt delskifte, s.k. partiellt arvskifte.
- Verka för att ett arvskifte upprättas och lämna in ansökan om samtycke till egendomens fördelning tillsammans med bestyrkt kopia av skriftligt arvskifte och redovisningsräkning (sammanställning av de in- och utbetalningar som skett på dödsboets samtliga konton från dödsdag till skiftesdag) till oss för samtycke. Arvskifteshandlingen ska vara underskrivet av samtliga dödsbodelägare och ställföreträdare.
- Informera överförmyndaren var sjätte månad (från bouppteckningsförrättningsdagen), om skifte inte har upprättats. Blankett ”Redogörelse för oskiftat dödsbo” finns på hemsidan.
- När överförmyndaren fattat beslut om samtycke till egendomsfördelningen och arvskiftet vunnit laga kraft har dödsboet upphört. Bevis/kvitto på att arvet är insatt på

ett överförmyndarspärtrat konto i huvudmannens namn ska skickas in till överförmyndaren. Vad gäller omyndig ska arvet sättas in på ett överförmyndarspärtrat konto om arvet överstiger ett prisbasbelopp.

- (Förvalta arvslotten till dess att preskriptionstiden gått ut fem år efter kungörelse eller att arvingen har återfunnits. Detta gäller om du är god man för bortavarande eller okänd arvinge.)
- Om en tillfällig god man enligt 11 kap 2 § föräldrabalken förordnats kan godmanskapet upphöra när redovisning av verkställigheten av skiftet är klar. Den gode mannen ska då begära sitt entledigande och samtidigt lämna in eventuell begäran om arvode. (Se blankett för Redogörelse för utfört arbete god man FB 11 kap 2 § på hemsidan.)